

HI-preli 2024

Tarkistus

Sisällys

Tehtävät

- | | | |
|--|----------|-------|
| 1. Esseetehtävä kaupunkien kasvu | | 20 p. |
| 2. Esseetehtävä Yhdysvaltojen rooli | | 20 p. |
| 3. Aineistotehtävä väestökehitys | Aineisto | 20 p. |
| 4. Aineistotehtävä 2.ms | Aineisto | 20 p. |
| 5. Aineistotehtävä 2, dokumenttitehtävä sisällissodasta | Aineisto | 30 p. |
| 6. Esseetehtävä aatteet | | 20 p. |
| 7. Suomen asema osana Ruotsin valtakuntaa | | 20 p. |
| 8. Afrikka siirtomaavallan kohteena | Aineisto | 20 p. |
| 9. Länsimaiden suhde muihin kansoihin | Aineisto | 20 p. |

1. Mitkä syyt olivat Euroopan kaupunkien kasvun taustalla 1100–1700-luvuilla?

- ● 1100-luvulla Euroopan väkiluku kasvoi, kun maatalouden tuotanto tehostui. Tämä voimisti myös kaupankäyntiä. Ihmisiä muutti kaupunkeihin ja kauppa keskittyi niihin. Ihmisten elämä oli kaupungeissa vapaampaa kuin maaseudulla, ja tämä houkutti väestöä kaupunkeihin.
- ● 1300-luvulla musta surma heikensi kaupunkien asemaa, mutta sen jälkeen väkiluku lähti nopeaan kasvuun.
- ● Keskiajan lopulla kuninkaan valta voimistui. Kaupungeista tuli kaupan ja hallinnon keskuksia. Myös lisääntyvä koulutus, erityisesti yliopistot, vaikuttivat joidenkin kaupunkien kasvuun.
- ● Keskiajan lopulla merkittävimmän muutoksen toivat kuitenkin löytöretket. Ne voimistivat kaupankäyntiä ja vaurastuttivat kaupunkien asukkaita. Erityisesti rannikkoalueiden kaupungit hyötyivät, ja niiden lukumäärä ja väkimäärä kasvoivat.
- ● 1600-luvulta alkaen väestönkasvu Euroopassa oli nopeaa ja osa siitä suuntautui kaupunkeihin. Kaupunkien työmahdollisuudet houkuttelivat ihmisiä muuttamaan.
- ● 1700-luvulla teollistumisen ensivaikutukset näkyivät kaupungeissa, kun manufaktuurit tarvitsivat lisää työvoimaa.

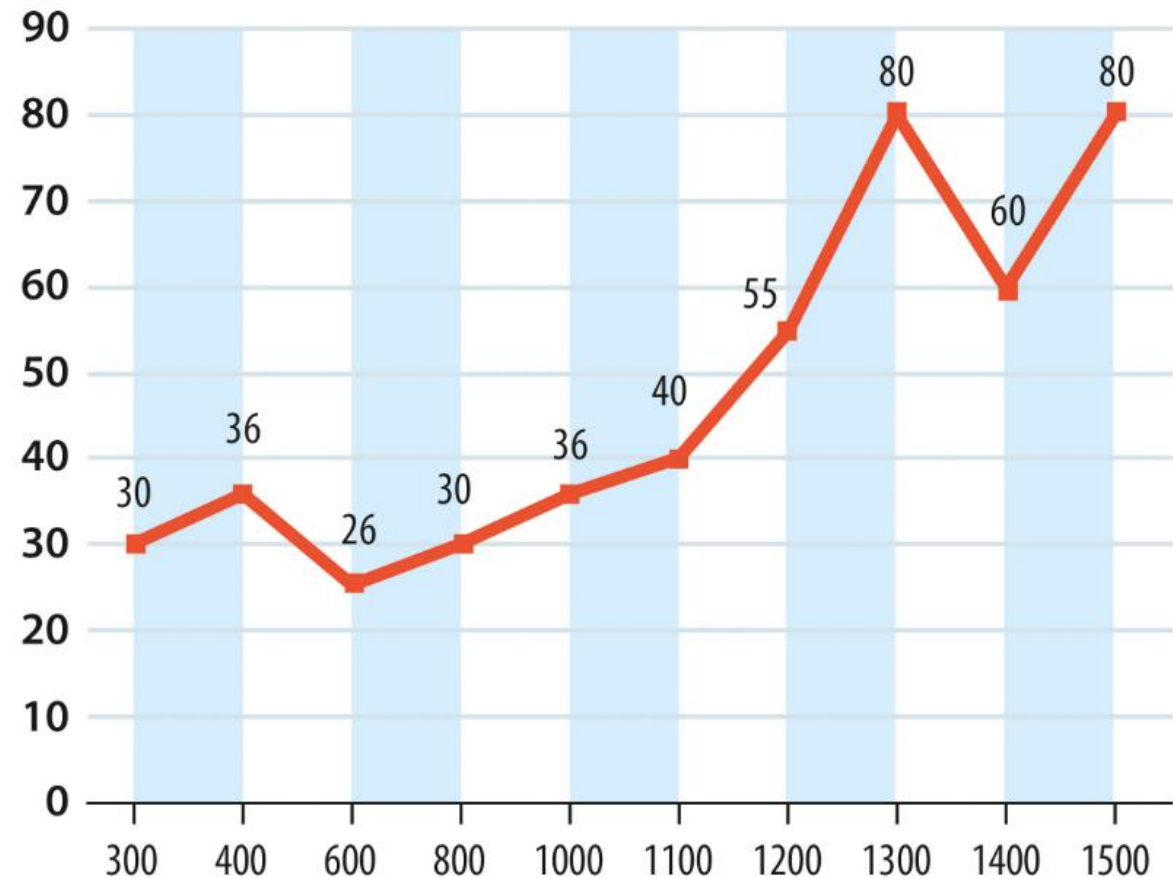
2. Miten Yhdysvaltojen rooli maailmanpolitiikassa muuttui 1900-luvun aikana?

- 1900-luvun alussa Monroen oppi ja eristäytyminen
- ● osallistuminen ensimmäiseen maailmansotaan, ratkaiseva merkitys ympäryksille > Yhdysvaltain talouskasvu ja voimistuminen, kun vanhat suurvallat heikkenivät
- ● maailmansotien välisenä aikana: paluu eristäytymiseen, ei jäseneksi Kansainliittoon, 1920-luvulla lainojen ja talouden kansainvälistymisen myötä yhteys Eurooppaan > Yhdysvalloista alkaneen laman leviäminen maailmalle
- ● toinen maailmansota: lopetti eristäytymisen ajan, jälleen ratkaiseva tekijä liittoutuneiden voitolle, jo sodan aikana epäluulo liittolaista mutta ideologista kilpailijaa Neuvostoliittoa kohtaan
- ● kylmä sota: eristäytymispolitiikan päättyminen, taloudellinen, ideologinen, sotilaallinen ja kulttuurinen kilpailu NL:n kanssa, proxy-sodat, vahva puuttuminen maailmanpolitiikkaan ja kommunismin leviämisen estäminen (Marshall-apu, Trumanin oppi, patoamispolitiikka)
- ● Vietnamin sota oli kolhu Yhdysvaltain kansainvälisessä maineessa ja aiheutti myös sisäpoliittista kritiikkiä.
- ● kylmä sota päättyi lännen voittoon ja 1900-luvun viimeisellä vuosikymmenellä Yhdysvallat oli ainoa supervaltta
- ● tiivistäen voi siis sanoa, että Yhdysvaltain maailmanpoliittinen rooli on vaihdellut eristäytymisestä vahvaan maailmanpoliittiseen osallistumiseen ja suurvalta-aseman vahvistamiseen

3. Tutustu kuvioon
Euroopan väestömäärän
kehityksestä. Selvitä
väestömäärän
keskeisimmät muutokset
ja niiden syyt.
aineisto 2: kuvio
Euroopan väestöstä

EUROOPAN VÄESTÖ 300–1500-LUVUILLA

milj.



3. Euroopan väestömäärä

- Euroopan väkimäärä kasvoi antiikin aikana. Taustalla oli esimerkiksi vaurastuminen, joka paransi elinolosuhteita. Toisaalta väkiluvun kasvua hillitsivät sodat ja taudit.
- • 300-luvun lopulla väkimäärä alkoi laskea. Rooman valtakunnan heikentyessä olosuhteet muuttuivat levottomiksi. Rooman alueelle kohdistui väkivaltaisia kansainvaelluksia, mikä vaikutti maatalouteen ja ruokatuotannon laskuun. Samaan aikaan useat peräkkäiset ruttoepidemiat vähensivät väkimäärää.
- • 600-luvulla väkimäärä alkoi rauhallisesti nousta, ja kasvu jatkui 1300-luvulle asti. Olot Euroopassa rauhoittuivat. Maataloustuotanto voimistui tasaisesti, kun käyttöön tuli esimerkiksi uusi auratyyppe, uusia viljelykasveja ja kolmivuoroviljely. Samalla raivattiin lisää peltoa. Myös ilmaston lämpeneminen vauhditti maataloutta.
- • 1300-luvulla Eurooppaan saapui musta surma. Se romahdutti väkimäärän vajaasta 80 miljoonasta alle 60 miljoonan.
- • Mustan surman väistyttyä väkiluku lähti taas kasvuun.

4. 2ms. Lue aineistot ja vastaa kysymyksiin.

- Aineisto 1. Ottamatta huomioon perinteitä tai ennakkoluuloja, sen (Saksan) täytyy löytää rohkeus kerätä kansamme ja heidän voimansa yhteen etenemään tiellä, joka johtaa tämän kansan sen nykyhetken rajoitetulta elinalueelta uuteen maahan ja maaperään, ja näin vapauttaa kansa vaarasta kadota maan päältä tai vaarasta joutua palvelemaan muita orjakansana.
 - Adolf Hitler: Taisteluni (1925). Suom. Eenariina Hämäläinen
- Aineisto 2. Hitler halusi nostaa Saksan Euroopan johtavaksi vallaksi, ja hän oli ilmaissut ohjelmansa selvästi Taisteluni-teoksessaan. Ensin hän aikoi yhdistää Saksan ja Itävallan ja palauttaa sitten ulkomailla asuvat saksalaiset valtakunnan piiriin. “Yhteinen veri kuuluu samaan yhteiseen valtakuntaan”, hän julisti. Vasta kun tämä päämäärä oli saavutettu, saksalaisilla olisi “siveellinen oikeus hankkia vierasta maata ja maaperää. Se aura, jolla sitä hankitaan, on silloin miekka, ja sodan kyynelistä kasvaa tulevien polvien jokapäiväinen leipä.”
 - Antony Beevor: Toinen maailmansota, 2012. Suom. Jorma-Veikko Sappinen

4.1 Vertaile, mitä dokumentit kertovat Hitlerin ulkopoliittista tavoitteista. 6 p.

- Taisteluni-teoksessa Hitler kirjoittaa ympäröivästi Saksan tavoitteista hankkia uutta elintilaa. Hän väittää, että Saksa on vaarassa kadota tai joutua muiden orjaksi, jos se ei laajenna alueitaan.
- • Beevorin mukaan Hitlerin tavoitteena oli ensin vahvistaa Saksaa liittämällä siihen Itävalta ja saksalaisten asuttamat alueet. Sen jälkeen Saksa olisi valmis sodalla valloittamaan uusia alueita.

4.2 Pohdi, mitkä tekijät vaikuttavat dokumenttien sisältöön ja niiden luotettavuuteen historiallisena lähteenä. **6 p.**

- • Hitlerin kirja oli poliittinen julistus, mikä täytyy huomioida arvioitaessa sen todistusvoimaa historiallisena lähteenä. Hän pyrki saamaan kannatusta omille ajatuksilleen ja esittämään Saksan uhrina. Kirja on kirjoitettu vuonna 1925, eli paljon ennen kuin Saksa aloitti laajentumispolitiikkansa.
- • Beevor on tutkija ja tutkimus on melko tuore. Hän on voinut arvioida Hitlerin tavoitteita jälkikäteen ja hänen käytössään on ollut paljon lähteitä ja tutkimuksia. Nämä seikat tukevat tekstin arvoa historiallisena lähteenä. Toisaalta historiantutkijatkaan eivät tulkitse menneisyyttä tyhjiössä, vaan oman aikansa ja arvostustensa kautta.
- • Keskeinen ero lähteissä on se, että Hitler oli poliitikko, joka oli osallinen tapahtumiin ja Beevor puolestaan tutkija, joka arvioi tapahtumia jälkikäteen.

4.3 Miten Hitler yritti toteuttaa tavoitteitaan vuosina 1938–41? 8 p.

- Hitler toteutti Beevorin mainitsema tavoitteita. Hän liitti Itävallan Saksaan vuonna 1938. Samana vuonna Saksa vaati Tšekkoslovakian sudeettialueita Munchenin kokouksessa, ja saikin ne.
- Vuonna 1939 syttyi toinen maailmansota, kun Saksa ryhtyi valloittamaan uusia alueita hyökkäämällä Puolaan. Vuonna 1940 Saksan hyökkäys kääntyi länteen ja Hitler valtasi Belgian, Ranskan, Hollannin, Norjan, Tanskan ja Ranskan. Vuonna 1941 Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon, josta Hitler halusi hankkia “elintilaa” ja raaka-aineita Saksan vahvistamiseksi.

5.Lue dokumentit ja vastaa kysymyksiin.

- Aineisto 1: Otteet F. E. Sillanpään romaanista ja Menrik Meinanderin teoksesta Dokumentti A: ote kirjailija F. E. Sillanpään romaanista Tuskin nyt kukaan huomaa, että talvi on tullutkaan; äskenhän juuri oli marraskuu, kun lahtarikaarti masennettiin. Vasta on kolme viikkoa oltu verolakossa. On myös päätetty olla maksamatta kirkollisia maksuja. – – Kuinkahan eduskunnassa käy? Aikovatko porvarit laillistuttaa lahtarikaartin? Silloin on meidän kanssa aika nousta. Mitä se on se eduskunta? Me hävisimme vaaleissa — no hävittiin sitten, jumalauta, se on pieni asia. Koko eduskunta on akkamainen asia; porvarit siellä kumminkin aina mukana kieruavat, jos hävittiin tai voitettiin. Vaikka työväellä olisi mimmainen enemmistö eduskunnassa, niin on samantekevä niin kauan kun porvareita kerran on ja aittojen avaimet riippuvat heidän kamariensa seinissä. Me emme perusta semmoisista eduskunnista emmekä enemmistöistä. Kyllä me näytämme kellä enemmistö on. Meitä on vissiin enemmän, sitten kun tosi tulee. – – Toivolassa on sekä puute että kurjuus. Juha ei päässyt syksyllä kenenkään ruokakuntaan – – Toivolassa nähdään usein päiväkausia selvää nälkää, ei ole muuta kuin perunoita ja silkan suolavettä. – – Tämän paikkakunnan punainen aika on alkanut. Aamulla on jo Rinnan pihassa miehiä riveissä, jotka sitten etenevät eri suunnille aseita ottamaan. Iltapäivällä on jo ensimmäinen talollinen saanut pakkomääräyksen, hän tuo olkia kasarmille; se sana on ilmestynyt käytäntöön päivän kuluessa. – – Juha itse kantoi Rinneltä runsaan taakan elintarpeita lapsille, jotka jo nälästä ja itkemisestä olivat puolipökerryksissä.
 - F. E. Sillanpää: Hurskas kurjuus. Otava 1965. Ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1919

5. Lue dokumentit ja vastaa kysymyksiin.

- Aineisto 2: ote historiantutkija Henrik Meinanderin teoksesta Yhteenotto sai heti aluksi useita kilpailevia nimityksiä, mutta käytännössä se oli parhaillaan käynnissä olleen maailmansodan rönsyjä. Venäjän vallankumous oli Saksan vastaisessa sodassa koettujen tappioiden aiheuttama ketjureaktio, ja kun imperiumin sisäinen kaaos kesällä 1917 kasvoi, syntynyt valtatyhjiö laajeni ja kärjistyi aseelliseksi selkkaukseksi myös Suomessa. Sekä porvari- että sosialistiryhmät olivat ryhtyneet kesällä 1917 muodostamaan omia kaartejaan turvaksi sisäistä ja ulkoista uhkaa vastaan. – Tammikuun puolivälissä 1918 valtiopäivät päättivät niukalla porvarienemmistöllä hyväksyä senaatin esityksen järjestysvallan vahvistamisesta. Ja kun valkoiset suojeluskunnat muutaman päivän kuluttua valittiin tämän järjestysvallan käyttäjiksi, sosialistileiri näki siinä vallankumouksen estämisyrittelyn lisäksi muunkin tarkoituksen. Päätöstä pidettiin myös merkkinä siitä, että porvaristo oli entistä vastahakoisempi yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Suomalaisten sosialidemokraattien johtajat olivat pääosin reformisteja, mutta tilanteen saatua tällaisen käänteen he taipuivat venäläisten bolševikkien ja kotimaisten ääriainesten kiihkeisiin vaatimuksiin järjestää vallankumous myös Suomessa.
 - Henrik Meinander: Suomen historia – Linjat rakenteet käännekohdat. WSOY 2006.

5.1 Vertaile dokumenttien antamaa kuvaa sisällissodan syistä. 10 p.

- Romaanin kertoja (Juha) harmittelee hävinneitä vaaleja. Hän tarkoittaa syksyn 1917 eduskuntavaaleja, joissa porvaristo sai niukan enemmistön. Kertoja ei luota eduskuntaan.
- Myös Meinander käsittelee sosialidemokraattien pettymystä porvarienemmistö iseen eduskuntaan. Kun se julisti suojeluskunnat hallituksen joukoiksi, päättivät punaiset ryhtyä yrittämään vallankumousta.
- Romaanikatkelmassa tulee esiin sisällissodan yhteiskunnallinen näkökulma. Juhan perhe kärsii nälkää ja vallankumous tarjoaa mahdollisuuden ratkaista akuutti elintarvikepula.
- Tutkija Meinander liittää sisällissodan osaksi laajempia Euroopan tapahtumia. Hän tuo esiin Venäjän vallankumouksen, joka aiheitti valtatyhjiön. Tämä vaikutti sisällissodan syttymiseen Suomessa.

5.2 Arvioi dokumentteja lähdekritiikin näkökulmasta. 6 p.

- F. E. Sillanpään kirja on romaani ja siten fiktiota. Hän ei välttämättä edes pyri kuvaamaan tapahtumia totuudenmukaisesti. Kirjailija voi olla vapaasti subjektiivinen näkemyksissään. Hän voi tarkoituksella asettua jonkun tai joidenkin puolelle ja hän voi osoittaa myötätuntoa tai muita tunteita vapaammin kuin tutkija. Tutkijalta oletetaan objektiivisuutta. Toisaalta romaani on ilmestynyt pian sisällissodan jälkeen, mikä lisää sen luotettavuutta tapahtumien kuvaajana.
- ● Meinander on historiantutkija, joten hän todennäköisesti pyrkii selvittämään objektiivisen totuuden tapahtumista. Teos on ilmestynyt 2000-luvulla, jolloin sisällissodasta on jo voinut kirjoittaa puolueettomasti ja kiihkottomasti. Toisaalta Meinanderin kirjoituskin on vain tulkintaa tapahtumista eikä lopullinen totuus.

5.3 Pohdi, miksi punaiset hävisivät keväällä 1918 käydyn sisällissodan. 14 p.

- Punaisilla ei ollut juuri lainkaan koulutettuja johtajia eikä kunnon taistelusuunnitelmia. Tämä heikensi kykyä järjestäytyneeseen taistelutoimintaan. Punaiset taistelivat pitkälti omina pieninä joukko-osastoinaan ja he luopuivat helposti esimerkiksi valloittamistaan kohteista.
- Valkoisilla oli enemmän koulutettuja johtajia, joita saatiin ennen kaikkea helmikuun lopulla Suomeen palanneista jääkäreistä.
- Valkoiset säätivät yleisen asevelvollisuuden, jonka nojalla he saivat sotilaita armeijaansa.
- Punaiset saivat apua Venäjältä, mutta eivät niin paljon kuin olivat odottaneet. Valkoiset saivat vapaaehtoisia joukkoja ja aseita Ruotsista ja lisäksi sodan loppupuolella apua saksalaisilta, jotka nousivat maihin huhtikuussa Etelä-Suomessa.
- Valkoiset onnistuivat pitämään hallussaan tärkeän rautatieyhteyden Pohjanmaan ja Karjalan välillä.

6.1 Miksi 1800-lukua kutsutaan aatteiden vuosisadaksi? **2 p.**

- Silloin syntyivät suuret aatteet, kuten liberalismi, konservatismi, nationalismi ja sosialismi. Ne vaikuttivat voimakkaasti länsimaiseen kulttuuriin, yhteiskuntaan, politiikkaan ja talouteen.

6.2 Määrittele lyhyesti omin sanoin 1800-luvun suuret aatteet konservatismi, liberalismi, nationalismi ja sosialismi. 8 p.

- **konservatismi:** vanhoillisuus; Ranskan vuoden 1789 suuren vallankumouksen jälkeen syntynyt poliittinen aate, joka korostaa perinteisiä yhteiskunnallisia arvoja ja vastustaa kumouksellista toimintaa
- **liberalismi:** vapaamielisyys; poliittinen ja taloudellinen aatesuunta, joka syntyi 1700- ja 1800-lukujen taitteessa; perusajatuksena oli vapauksien tarjoaminen yksilöille niin taloudessa kuin politiikassakin
- **nationalismi:** kansallisuusaate; 1800-luvulla syntynyt poliittinen aatesuunta, jonka tavoitteena oli saada kullekin kansalle oma valtio; korostaa oman valtion ja kansan paremmuutta muihin verrattuna
- **sosialismi:** 1800-luvulla syntynyt poliittinen aatesuunta, joka pyrkii parantamaan työläisten asemaa ottamalla esimerkiksi tuotantovälineet yhteisöomistukseen

6.3 Vertaile ja arvioi kahden 1800-luvun aatteen merkitystä ja vaikutusta yhteiskuntaan. **10 p.**

- Konservatismi loi vastavoiman vallankumouksellisuuudelle ja liberalismiin ihanteille ja hidasti arvojen nopeaa muutosta. Osin konservatismiin vuoksi naisen asema ei vielä merkittävästi parantunut 1800-luvulla ja tieteen noususta huolimatta kirkko säilytti merkittävän aseman eurooppalaisessa kulttuurissa.
- • Liberalismin ansiosta uskonnonvapauden ja sananvapauden kaltaiset ihanteet juurtuivat Eurooppaan, ja äänioikeus laajeni kattamaan lopulta kaikki täysi-ikäiset kansalaiset. Talousliberalismi on ollut ja on edelleen merkittävä talousajattelua ohjaava aate länsimaissa. Sen rinnalle syntyi 1800-luvulla sosiaaliliberalismi, joka ottaa huomioon vapauksien lisäksi myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden.
- • Nationalismi vaikutti voimakkaasti Eurooppaan ja korosti kansallisvaltioiden merkitystä, mikä tendenssi jatkui aina 1900-luvun loppupuolelle globalisaatioon ja EU:n merkityksen kasvuun saakka. Toisaalta nationalismi on edelleen vahva monessa Euroopan maassa. Nationalismi vaikutti taiteeseen (kansallisromantiikka) mutta myös valtioiden väliseen kilpailuun, imperialismiin ja maailmansotiin.
- • Sosialismin synty johti yhtäältä 1900-luvun suuriin aatteellisiin kamppailuihin (kommunismi vs. fasismi, kommunismi vs. kapitalismi, vasemmisto – oikeisto) ja toisaalta työväen olojen parantumiseen (8 tunnin työpäivä, sairaus- ja työttömyysvakuutukset, paremmat työolot) ja yhteiskunnallisen merkityksen kasvuun (yleinen äänioikeus). Sosialismi vaikutti myös Neuvostoliiton syntyyn ja siten koko 1900-luvun Euroopan historiaan.

7. Tarkastele Suomen asemaa Ruotsin valtakunnan osana keskiajalla, suurvalta-aikana ja 1700-luvun lopulla. (½)

- Keskiaika
 - ● Suomi oli Ruotsille tärkeä alue, sillä alueen omistus ei ollut vielä varmistunut.
 - ● Suomen alueelle tuotiin ruotsalaisia joukkoja ja valloituksen varmistamiseksi rakennettiin useita linnoituksia.
 - ● Suomeen vakiintui kristinusko ja Suomesta tuli osa kristillistä Eurooppaa.
 - ● Keskiajan alussa erityisesti läntinen Suomi saatiin liitettyä kiinteästi Ruotsiin.
 - ● Suomeen tuli samanlainen hallinto kuin oli Ruotsissa. Suomea koskivat Ruotsin maanlait, oikeusistuimet ja Suomeen luotiin linnaläänit.
 - ● Säätyjakolaitos vakiintui Suomessa.
 - ● Suomi oli merkittävä verotuskohde.
 - ● Keskiajan kuluessa suomalaistaustaisia henkilöitä nousi Suomessa tärkeisiin tehtäviin.

7. 2/2

- Suurvalta-aika
 - ● 1600-luvun alussa Suomi oli vielä itäosien osalta taistelukenttä, mutta tilanne rauhoittui Stolbovan rauhan jälkeen.
 - ● Suomesta tuli alue, joka tuotti sotakoneistolle miehiä, verotuloja ja tarvikkeita.
 - ● Suomi jäi syrjään Ruotsin politiikasta, mutta Suomen oloja kuitenkin kehitettiin, kuten postilaitosta, oikeusistuinta ja koulutusta.
 - ● Merkantilistinen talouspolitiikka alisti Suomea, koska osa Suomen ulkomaankaupasta kulki Tukholman kautta.
- 1700-luvun loppu
 - ● Suomi oli miehitetty kahdesti 1700-luvun alkupuoliskolla ja Venäjä oli vienyt osan alueista.
 - ● Ruotsi oli menettänyt suurvalta-asemansa ja tämä korosti Suomen asemaa.
 - ● Suomea linnoitettiin 1740-luvun puolivälistä alkaen ja sillä oli vaikutusta talouteen.
 - ● Vuosisadan lopulla Suomen alueella sodittiin, mutta se ei vaikuttanut väestöön merkittävästi.
 - ● Suomessa vaikuttivat samat suuntaukset kuin Ruotsissa. Erityisesti valistuksella oli vaikutusta esimerkiksi terveydenhoitoon ja maanviljelyyn.

8. Afrikka siirtomaavallan kohteena 20 p.

Tarkastele yhdysvaltalaisessa *Puck*-aikakauslehdessä vuonna 1902 julkaistua pilakuvaa *From the Cape to Cairo* ja vastaa kysymyksiin.



8.1 Minkälaisen vaikutelman pilakuva antaa eurooppalaisista Afrikassa ja afrikkalaisesta alkuperäisväestöstä? 8 p.

- Eurooppalaiset on kuvattu enemmän kuvan etualalle, ja heidän voitokkuutensa osoituksena alkuperäisväestöä on jo surmattu ja haavoitettu.
- ● Liput liehuvat kummallakin puolella, toisessa lukee sivistys, toisessa barbaria. Eurooppalaiset edustavat sivistystä ja afrikkalaiset barbariaa.
- ● Sivistyneiden eurooppalaisten kärjessä on antiikin aikaiseen asuun pukeutunut Britannia.
- ● Pilakuva antaa vaikutelman siitä, että eurooppalaiset tuovat Afrikkaan sivistyksen, jonka afrikkalaiset haluavat torjua.
- ● Pilakuvan sanoma on lähellä *valkoisen miehen taakka* -ajattelua, jonka mukaan eurooppalaisten tehtävänä on sivistää afrikkalaisia.
- ● Eurooppalaisten puolella on uudisasukkaita ja ehkä kaivosmiehiä, joita brittisotilaat puolustavat runsaslukuisia barbaarisia afrikkalaisia vastaan.
- ● Eurooppalaisten ja afrikkalaisten kehityksen ero tuodaan esiin myös aseistuksessa: edellisillä on lähinnä tuliaseita, jälkimmäisillä lähinnä keihäitä.
- ● Pilakuvan otsikko Kapkaupungista Kairoon viittaa todennäköisesti niihin aluevaltauksiin, joita Britannia pyrkii itselleen Afrikasta hankkimaan. Se siis kuvaa Britannian imperialistisia toimia.
- ● Lähdekritiikkinä voi pohtia sitä, että yhdysvaltalaisessa lehdessä todennäköisesti arvostellaan buurisodan aikaista Britanniaa.

8.2 Minkälaisia positiivisia ja negatiivisia seurauksia eurooppalaisten harjoittamalla siirtomaavallalla on ollut valitsemallasi Euroopan ulkopuolisella alueella? 12 p.

- Esimerkkialueena Afrikka
- Positiivisia seurauksia:
 - ● Infrastruktuuria, muun muassa teitä ja rautateitä, rakennettiin siirtomaaisäntien rahoituksella.
 - ● Työpaikkoja siirtomaahallinnon ja armeijan palveluksessa.
 - ● Koulutusjärjestelmät emämaiden opetussuunnitelmien mukaisesti.
 - ● Emämaan kielen oppiminen mahdollisti opiskelun emämaassa.
- Negatiivisia seurauksia:
 - ● Eurooppalaisten vaatimat pakkotyöt ja verot.
 - ● Taloudellinen sorto, rikkauksien valuminen omilta alueilta Eurooppaan.
 - ● Siirtomaaisännät viljelivät parhailla alueilla Euroopassa haluttuja tuotteita, kuten nautintoaineita tai hedelmiä, mikä johti riittämättömään ruokakasvien viljelyyn ja lopulta nälänhätiin.
 - ● Afrikkalaisten oli alistettava eurooppalaisten hallintoon. Hallintotavat vaihtelivat siirtomaaisännän mukaan. Britannia toteutti epäsuoraa hallintotapaa, Ranska puolestaan suoraa hallintotapaa. Hallintomallista riippumatta afrikkalaiset menettivät päätösvaltansa.
 - ● 1900-luvun maailmansodissa myös Afrikka joutui taistelutantereeksi.
 - ● Siirtomaavallan purkautuessa moni Afrikan alue joutui kärsimään ensin sodasta siirtomaaisäntää vastaan, sitten sisällissodasta, kun eri ryhmät tai tahot taistelivat vallasta. Sisällissotia syntyi myös siksi, että siirtomaaisännät olivat vetäneet valtioiden rajat piittaamatta heimorajoista.
 - ● Yksi räikeimpiä esimerkkejä siirtomaavallan jälkeensä jättämisestä seurauksista oli Etelä-Afrikan apartheid- eli rotuerottelupolitiikka.

9. Länsimaiden suhde muihin kansoihin 20 p.

Tarkastele yhdysvaltalaisessa *Judge magazine* -aikakauslehdessä vuonna 1899 julkaistua pilakuvaa. Siinä John Bull (Iso-Britannia) ja Uncle Sam (USA) kantavat "Valkoisen miehen taakkaa" (Rudyard Kipling). Vastaa kysymyksiin.



9.1 Millaisena pilakuva esittää länsimaiden suhteet muihin kansoihin? (10 p.)

- ● Pilakuva on piirretty imperialismin huippuaikana.
- ● Valkoisen miehen taakka -käsite on peräisin Rudyard Kiplingin vuonna 1899 julkaisemasta runosta. Pilakuva on heti tuoreeltaan ottanut käsitteen käyttöön.
- ● Pilakuvassa valkoisia edustaa Ison-Britannian John Bull ja Yhdysvaltain Uncle Sam ja korien ihmiset ovat heille valkoisen miehen taakkaa.
- ● Miehet kantavat hallitsemiaan tai vaikutusvallassaan olevia kansoja kivistä tietä kohti sivistystä. Sivistys odottaa huipulla avosylin saapuvia.
- ● He kantavat raskasta taakkaansa vaikeuksien (tien kivien), kuten barbarismin, julmuuden, sorron, tietämättömyyden, paheiden ja taikauskon, yli. Valkoisen miehen taakan raskautta symboloidaan kivisen mäen vaivalloisena ylösnousemisena.
- ● Koreissa istuvien kansojen edustajat ovat esitetty stereotyyppisesti. John Bullin korissa on ainakin kiinalainen, turkkilainen, intialainen ja joitain muita. He näyttäisivät ottavan avun tyynesti vastaan.
- ● Varsinkin Uncle Sam hikoilee runsaasti taakkaansa alla. Korissaan hänellä on vihaisen näköisiä karibialaisia, minkä voisi tulkita niin, että he eivät tarvitse apua. Voidaan myös tulkita, että Yhdysvallat (Uncle Sam) lähti siirtomaiden hankkimiseen vasta 1800-luvun lopussa, joten se on vasta alussa karibialaisten sivistämisessä.
- ● Kuvassa annetaan ymmärtää, että sivistyneiden länsimaiden tärkeä tehtävä on johdattaa muut kansat kohti tietämisen ja ymmärryksen valoa. Siis valkoisen miehen taakan mukaisesti länsimaiden kuuluu sivistää alemmalla kulttuurisella tasolla olevia kansoja.

9.2 Miten osuvana pidät pilakuvan kuvausta 1800-luvun ja 1900-luvun vaihteen maailmassa? Perustelee. (10 p.)

- ● Pilakuvan julkaisemisen aikaan Isolla-Britanniassa oli laajoja siirtomaanomistuksia hallussaan esimerkiksi Intiassa ja Afrikassa sekä vaikutusvaltaa Kiinassa. Yhdysvalloilla ei ollut vastaavia siirtomaanomistuksia, mutta 1800-luvun lopulla se oli alkanut laajentaa ulkopoliittista reviiriään Latinalaisen Amerikan ulkopuolelle. Yhdysvallat aloitti sotimisen Filippiineillä, alistoi alueen valtaansa ja alkoi amerikkalaistaa sitä.
- ● Pilakuva kritisoi brittien ja Yhdysvaltain sivistystehtävää, mutta se kertoo samalla länsimaisesta tavasta suhtautua alkuperäiskulttuureihin ja muihin kansoihin. Länsimaissa haluttiin nähdä, että imperialismi ja länsimaiden valta oli hyvä asia alistetuille maille.
- ● Pilakuvaa voi pitää osuvana, koska briteillä oli alaisuudessaan monia kansoja ja se pystyi vaikuttamaan vahvasti sellaisiin alueisiin, jotka eivät olleet suoraan sen siirtomaina, kuten Kiina. Yhdysvallat taas piti Karibian ja Etelä-Amerikan aluetta omana takapihanaan, jota sen piti vahtia ja "sivistää".
- ● Jos kehityksenä pidetään kaupungistumista ja teollistumista, länsimaat olivat monia siirtomaavallan alla olleita maita edellä.
- ● Toisaalta kaikki kuvan koreissa olevat kansat eivät olleet niin sivistymättömiä kuin kuvasta voisi olettaa.
- ● Yhdysvalloissa käytettiin hyväksi Kiplingin äskettäin esittelemää käsitettä *valkoisen miehen taakka* perusteluna sekaantumiselle Filippiinien kehitykseen. Se väitti olevan moraalinen välttämättömyys puuttua asioihin.
- ● *Judge*-lehden pilakuvalla nähtävästi halutaan osoittaa, että Ison-Britannian ja Yhdysvaltain ponnistelu alemmalle kehitystasolle sijoitettujen kansojen sivistämiseksi on raskasta ja vaatii paljon työtä. Kuva on tavallaan eurosentrisen.
- ● Lähdekriittisesti voi pohtia, miksi yhdysvaltalaisessa lehdessä halutaan arvostella brittien ja yhdysvaltalaisen sivistysagendaa.
- ● Ei-länsimaisten kansojen sivistäjänä tässä kuvataan vain Britanniaa ja Yhdysvaltoja, vaikka myös Ranska ja Saksa olivat mukana länsimaisessa sivistystehtävässä.